

אמנעה באמצעות כוחות יבשה (עמ' 22)

1 שלום, ד' (2018). חיל האוויר בקרב: 70 שנות עליונות אווירית. ראשון לציון: באויר – פרסומי תעופה וחלל

2 גולן, ש' (2017). ש"ג בלבנון. תל אביב: הוצאת משרד הביטחון

3 יבשה – 3 – זי – 2 (2012). לחמה בשטח הרי

4 כידור, מ' (2016). חטיבה בשינוי כיוון. מערכות 469–468

5 שמש, א' (2013). עוד ניצחון כזה... על חוץ לחימה במלחמת לבנון השנייה. מודן

6 גדודי חובלילה: דיוקנה של מיליציה שיעיר-עיראקית, המופעלת על ידי כוח קודס, כדורע מרכזית לקידום האינטרסים האיראניים בעיראק. (ביולי 2020). מרכז המידע למודיעין ולטרור, המרכז למורשת המודיעין

7 ספייר, י' ברמן ל' (2019). עליית המיליציות השיעיות בעיראק: איום צומח על ישראל. אוחד מתוך: <https://iiss.org.il/he/spyer-berman-the-rise-of-iraqs-shia-militias-and-their-threat-to-israel>

8 יבשה – 3 – זי – 6 (2012). מבצעי כוחות היבשה. כך ראשון: מבוא

9 טובי, ט' (2020). הפעלת כוחות למבצעים מיוחדים במלחמה סדירה: מלחמת יום הכיפורים כמקרה בוטן. מערכות 488

10 יבשה – 3 – זי – 6 (2012). מבצעי כוחות היבשה. כך שני: מבצעים התקפיים

11 טובי, ט' (2019). השליטה באוויר: תיאוריות צבאיות על אודות כוח אווירי. מערכות 486–485

12 יבשה – 3 – זי – 6 (2012). מבצעי כוחות היבשה. כך ראשון: מבוא

13 מילכולן, ב' (ח"ת). השריון במלחמת שלום הגליל

14 טובי, ט' (2010). חסימת גבולות במלחמה נגד כוחות לא סדירים. קתדרת חייקין ללאואסטרטגיה, אוניברסיטת חיפה

15 שם

16 מלובי, פ' (2020, 21 באוגוסט). על הפרק: מערך הגנ"א איראני בסוריה. ISRAELDEFENSE

17 טובי (2020)

18 ממון, נ' (2014). השרמנים שעצרו את הסורים: גודד 377. אוחד מתוך: http://yadlashiryon.gal-ed.co.il/vf/ib_items/7032/377.pdf

19 מלובי, פ' ברגר י' (פברואר 2017). מבצעי הקומנדו והכוחות המיוחדים הסורים ברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים. המכון לחקר מודיעין ומדיניות. המרכז למורשת המודיעין

20 שם

21 טובי (2020)

22 שם

23 שם

24 שם

25 קדיש, א' (2021). מארב הקומנדו המצרי בין זמני בלבזה, 7 באוקטובר 1973. יסודות 3

26 שם

27 טובי (2020)

28 אופק ר' (2013, 8 במרס). עשור למלחמת המפרץ השנייה. ISRAELDEFENSE

29 טובי, ט' (2021). מבצעי עומק משולבים והשגת הכרעה: כוח משימה בצפון עיראק (2003) כמקרה בוטן. בין הקטבים גליון 31-32 ב' 2021

30 שם

31 שם

32 קוטסר, ח' (2007, 12 בספטמבר). צייד הרקטות. מעריב

33 טובי (2020)

34 טובי (2021)

35 פדן, נ' חזני א' (2016). מה בין יחידות מיוחדות ליחידות הרגילות של הצבא? מערכות, 465

36 שם

37 טובי, ט' (2021). מחשבות על עוצבת הקומנדו (נייר עמדה - טייטה)

38 שם

39 שם

40 שם

בין מעילים ורוח: על האיזון בין פיתוחים טכנולוגיים ופיתוח מיומנות ורוח לחימה (עמ' 30)

1 ראו: מסמך תפיסת ההפעלה לניצחון שכתב הרמטכ"ל; חטיבת התקיפה (2021). התקיפה בתרמון הרביעי. (מסמך פנימי). חטיבה זו הוקמה כחלק מהגישה המוכוונת לניצחון מודיעין ואש. המעין במסמך יוכם עוד מבואר בתיאור מצב הכולל איסוף תקיפה מסונכרן למשימה, מהים, מן האויר ומשהיבשה. מקושר ומשולב באמצעים בלתי מאוישים ישלע עד לכדי הכרעת האויב. כותב מאמר זה מניח שיידרש עוד זמן עד שצ"ג יגיע ליכולת אלה ומדגיש את הצורך בשימור היכולת המסורתיות, לפחות עד התייעלות הטכנולוגיה

2 אבני בניין הכוח: תו"ל, הכשרות ואימונים, כוח אדם, ארגון, אמל"ח ותשתיות בן גוריון, ד' (1995). צבא ובטחון. מערכות

3 גורדון, ש' (1997). קשתו של פאריס – טכנולוגיה דוקטרינה ובטחון ישראל. ספרית פועלים

4 פינקל, מ' (2019). אתגרים ומתחים בתהליך בניין הכוח. מערכות. עיינו בפרקים: פולחן הטכנולוגיה בצה"ל ולא על הטכנולוגיה לבדה. אציון שמאמרי זה כתוב בהשראת ספר זה, מתבסס רבות על הכתוב בו ובעיקר מנסה לתמצת ולהציף את הכתוב בו מחדש ולחדד המלצות מעשיות לשיפור המצב. בעיקר ברמה הטקטית

5 שם

6 במלחמת השחרור היתרון הטכנולוגי של צבאות ערב על צה"ל היה מובהק. עם השנים הוא הלך ונשחק. היתרונות הטכנולוגיים הברורים לצבאות ערב במלחמת יום הכיפורים היו טיל ה"נט", סוללות הג"מ ואמצעים לאיתור ילח. לאמצעים אלה הייתה חשיבות רבה בעיקר בתחילת המלחמה, והצלחתו של צה"ל בהתמודדות איתם היא פועל יוצא של יכולת גמישות מחשבה ולמידה תוך כדי לחימה, שגם היא תוצר של חינוך בכלל וחינוך צבאי בפרט – להעמקה בעניין זה: פינקל, מ' (2007). על הגמישות. מערכות

7 פינקל, מ' (2019, עמ' 206–202)

8 דו"ח ויוגורד הראה במפורש שהמעבר התודעתי ממצב בט"ש למצב מלחמה הוא קשה. במלחמת לבנון השנייה הדבר התבטא בעיקר בכך שנהלי העבודה וניהול המצב לא השתנה – הניתנות המתמשכות נהייתו מובנת עוד פחות לאור העובדה שכבר בשלביו הראשונים של המלחמה התייחס הרמטכ"ל בפורום צבאי בכיר ביותר [...] אלא שמלכתחילה לא היה ברור מן הייתה המשמעות של "החלפת הדיסקט" [נשינו תודעתית מבט"ש למלחמה], ועד תום המלחמה ממש נמשכו בהתנהלות ובלחימה נהלים ואיסורים שהלמו מצב של בט"ש." ועדת ויוגורד (2008). דין וחשבון סופי כך כך א'. עמ' 298

9 במאמר זה אני טוען שזו לא הבעיה היחידה במעבר בין המצבים המבצעיים. יש בעיה נוספת, שלא עלתה בצורה ניכרת במלחמת לבנון השנייה, והיא ההסתמכות על יכולות טכנולוגיות וניתנות לאימונים בבט"ש ובמצבים מוגבלים, ואשר לא תוקצבה להם במערכה רבתי איסוף השדה כונה בעבר איסוף קרבי. ראו: ג' (2022). המסע של הלחמ"מ באמ"ן – הצלחתו וקשיים. ביטאון המכון לחקר המתודולוגיה של המודיעין, המרכז למורשת המודיעין

10 ראו: משה, צ' (2021). צה"ל צריך לתמרן בחכמה". בין הדרכים 146; שדה, ע' (2021).

התנגשות האסכולות: מה ישראל וצה"ל יכולים ללמוד מהמדיניות האמריקנית באפגניסטן ובעיראק (עמ' 8)

1 BERGEN, P. L. (2003, MARCH 13). SEPTEMBER 11 ATTACKS. BRITANNICA

2 BUSH, G. W. (2008). SELECTED SPEECHES OF PRESIDENT GEORGE W. BUSH

3 דבריו של בוש לקוחים מנאום ההשבעה השנייה שלו ב-2005, אך הנשיא התייחס כבר מהרגע הראשון למלחמה בטרור

4 "EITHER YOU ARE WITH US, OR YOU ARE WITH THE TERRORISTS". PRESIDENT GEORGE W. BUSH'S ADDRESS TO A JOINT SESSION OF CONGRESS AND THE AMERICAN PEOPLE. (2001). WORLD AFFAIRS: THE JOURNAL OF INTERNATIONAL ISSUES, 5(3), P. 150

5 KNAPPENBERGER, B., & NETFLIX. (2021). TURNING POINT: 9/11 AND THE WAR ON TERROR

6 BEINART, P. (2014, JUNE 27). DICK CHENEY JUST BURIED THE BUSH DOCTRINE. THE ATLANTIC

7 KNAPPENBERGER, B., & NETFLIX. (2021). TURNING POINT: 9/11 AND THE WAR ON TERROR

8 HEIDLER, J. T., & HEIDLER, D. S. (1998, AUGUST 20). MANIFEST DESTINY. BRITANNICA

9 זו הייתה הפעם הראשונה מאז 1814 שבוז דו תקף את ארצות הברית על אדמתה (אז שרפו כוחות בריטיים את הבית הלבן וחלקים מוושינגטון). הוא לא הייתה מדינה בארצות הברית ב-1941 אלא מוצב ימי קדמי (היא הצטרפה לאיחוד רק ב-1959)

10 HISTORY.COM. (2018, AUGUST 25). SEPTEMBER 11 ATTACKS. A&E TELEVISION NETWORKS

11 WITTE, G. (2021, AUGUST 16). AFGHANISTAN WAR. ENCYCLOPEDIA BRITANNICA

12 AHMAD, S. (2021, AUGUST 31). US TIMELINE FROM ENTRY TO EXIT FROM (AFGHANISTAN. AA (ASIA-PACIFIC CFR. (2021). THE U.S. WAR IN AFGHANISTAN, 1999–2021. CFR

13 BRITANNICA, T. E. OF E. (2004, MARCH 25). IRAQ WAR (2003–2011). BRITANNICA ENCYCLOPAEDIA. <https://www.britannica.com/event/Iraq-War>

14 ברמה ההצהרנית, ב-1991 לארצות הברית ולשותפותיה לא הייתה כוונה להפיל את שלטונו של צדאם חוסיין. המשך הפעולות נגד עיראק בעקבות המפרץ להגן על אוכלוסיות המיעוטים, להטיל עיצומים ולאפשר את פעולתם של פקחי הגרעין

15 דיאבד הגלעון חילקי דעות בעניין זה, מפני שלא הייתה הסכמה על הסיבה ועל המסובב – איבד המשטר הדמוקרטי הוא אמצעי לייצוב המדינה כך שלא התפרץ לגורם בעייתי ברמה הגלובלית, או שמא המשטר הדמוקרטי הוא המטרה ואילו הרחקת הקיצוניות היא האמצעי

16 לשנתנו רבים, מהלך זה הגביר את החייתות בקרב גורמי השלטון באפגניסטן ובעיראק

17 CENTCOM – פיקוד המרכז האמריקני, הפיקוד הממונה על מרחב אפגניסטן ועיראק

18 INTERNATIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCE – כוח הסיוע הביטחוני הבין לאומי, ISAF

19 אף על פי שעל עניין זה נכתבו ספרים רבים, בחלוף כ-20 שנות עימות המוסכמה המקובלת היא שהכללה היא שרבריה בסופו של דבר, בשל היותה הביטוי המרכזי לחוסר התחלת המדינית ולכישלון גישת צ"ג

20 US DEPARTMENT OF DEFENSE. (2021). CASUALTY REPORT

21 EMERY, T. (2021, SEPTEMBER 11). 9/11 CASUALTIES BY THE NUMBERS. HNGNEWS.COM

22 CRAWFORD, N. C., & LUTZ, C. (2021). HUMAN COST OF POST-9/11 WARS: DIRECT WAR DEATHS IN MAJOR

23 KNICMEYER, E. (2021). COSTS OF THE AFGHANISTAN WAR, IN LIVES AND DOLLARS. AP NEWS

24 CRAWFORD & LUTZ (2021)

25 UCDP. (2021). UCDP GEOREFERENCED EVENT DATASET (GED) GLOBAL VERSION 2.1.1 https://ucdp.uu.se/download/loads/index.html#GED_GLOBAL

26 נוסף על בוגרויון, גם אחרים התייחסו לרעיון זה: ביליסון, מ' (1936, 23 ביוני). דבר היום. עיתון דבר, עמ' 1; טל, י' (1996). בטחון לאומי: מעטים מול רבים. הוצאת דביר

"מעברי האש" – מודל אימונים לניצחון במלחמה בכל חזית? (עמ' 16)

1 זרוע היבשה (2012). האימונים ביבשה, עמ' 7–8, מסמך פנימי

2 זרוע היבשה (2016). הפיקוד והשליטה במבצעי כוחות היבשה, עמ' 137, מסמך פנימי

3 דרוק, ד' (2022). הקרב המשולב והמושקף בשנים 2006–2014, בתוך: מאיר פינקל (עורך), התפתחות הקרב המשולב בצה"ל. מערכות ומודן, עמ' 262–274

4 שם, עמ' 276–274

5 זרוע היבשה – מחלקת הדרכה (2009, 30 במרס). תחקיר אימוני היחידות הסדירות לאור מבצע "עופרת יוקרה". מסמך פנימי

6 כמו סוריה, עזה, לבנון ולעיתים גם אוי"ש

7 זרוע היבשה – מחלקת הדרכה (2009, 30 במרס), עמ' 4

8 שם, עמ' 19

9 שם, עמ' 24

10 שם, עמ' 33

11 חתובט, א' (2022, 21 באפריל). "א לא אפשר להתכונן לגיהינום, רק לצמצם פירים": כך מתכונן צה"ל למלחמה הבאה בעזה. וואלה

12 בנג'ו, י' ודרוק, ד' (אפריל 2018). לחומות וטכניקות קרביות מותאמות חזית. מערכות 477, עמ' 70–73

13 על השלבים בהתקפה ראה בספרות התו"ל של זרוע היבשה, מסמך פנימי

14 "מעברי האש" – עקרונות האימונים. מסמך פנימי (שנזכר והופך בחטיבות שהשתתפו במבצע על בסיס מסמך של פיקוד הדרום)

15 ארקי, ד' (2022, 23 בפברואר). חטיבה 16 מתכוננת לחימה בעזה. ISRAEL DEFENSE

16 בנג'ו ודרוק (אפריל 2018), עמ' 73

17 פינקל, מ' (דצמבר 2012). הסכנה – התמחות יתר באימונים. מערכות 446, עמ' 28–35

18 דרוק, ד' (יוני 2010). האם צה"ל מתאמן כראוי?. מערכות 431, עמ' 68–71

19 פינקל (דצמבר 2012), עמ' 34

20 ברעם, א' ופרל פינקל, ג' (אוגוסט 2021). רף צפ"ן – לחשל את החרב. מערכות 491, עמ' 15–8; שוקומן, ת', ואן וזיד, ב', נוישטיין, ל' וגרינברג כהן, ע' (2020, 20 במאי). מצבים את הרף: הצצה למבחן שיקבע – מי הכוחות שמוכנים למלחמה הבאה בצפון. אתר צה"ל

21 ברעם ופרל פינקל (אוגוסט 2021)

22 "מעברי האש" – עקרונות האימונים

23 זרוע היבשה – מחלקת הדרכה (2009, 30 במרס)

24 פינקל (דצמבר 2012), עמ' 34

25 זרוע היבשה – מחלקת הדרכה (2009, 30 במרס)

CRUMEY, B. (2022, APRIL 21). DRONE PERFORMANCE IN UKRAINE MAY FORCE MILITARY STRATEGY RETHINK. DRONEDJ https://www.youtube.com/watch?v=NMX0E4A_g
 AXE. D. (2022, AUGUST 22). UKRAINIAN DRONES ARE CARPET: BOMBING THE RUSSIANS. FORBES
 WATLING, T. (2022, AUGUST 21). WATCH UKRAINE DRONES STRIKES TAKE OUT RUSSIAN TANK WITH PRECISION MISSILES – VIDEO. EXPRESS; AXE, D. (2022, JULY 20). FOR UKRAINE DRONE CREWS HUNTING RUSSIAN TANK, SOME ATTACKS REQUIRE MORE LUCK THAN OTHERS. FORBES
 FISHMAN, A. (2018, JULY 29). THE NEW EXPLOSIVE DRONE THREAT FROM GAZA. YNET
 חוקים דומים, ע' (2019, 30 במאי). הג'האד האסלמי מפרסם את תקיפת הרחפן נגד טנק של צה"ל. ISRAELDEFENSE
 חצורני, מ' ועמיקם, א' (2014, 29 ביולי). "מרגישים מופקרים בשטחי הכיבוש". 112

מפקדת המקלדות שוברת את תקרת הכשל: על מערכת הפו"ש העוצבתית בעידן הדיגיטלי (עמ' 40)

(2018, 14 במאי). סיכום ראשוני אימון במעבדת צק"ח 'גדעון' חטיבה 7, הח"מ כממלא מקום מפקד המאמ"ח
 צק"ח גדעון
 גופמן, ר' (2018, 11 בדצמבר). סיכום עד כאן להתנסות 'גדעון' חטיבה 7. עמ' 4-3
 אורטל, ע' (2016). קץ להדחקה - עידן שיש בלוחמת היבשה. בין הקטבים, 8, עמ' 126-135
 אורטל, ע' (2018). מבולבלים? גם אנחנו! פרספקטיבה היסטורית לדיון על "בישה באופק". בין הקטבים, 16-17, עמ' 43-43
 תיעוד סדנת ניאחון (2019). מרכז דוד
 ניסיון לאגד ולערכב סוגי כוחות רב-חיליים משולבים בדג החטיבה ולשבור את ההתארגנות החד-חילוית. ראו: קמחי ד' (2011). כשפסקדות התמרון נגעו באש. עבודת M.A., אוניברסיטת חיפה
 אג"ס-תורה"ד (1987). הפו"ש ביבשה - בעיות והמלצות. עמ' 5-1
 קמחי, ד' (2021). קצב התמרון הרב-ממדי - בדרך להשגת קצב מבצעים במערכה. בין הקטבים, 31-32, עמ' 115-137;
 קמחי, ד' (2018). למידת מפקדות בבניין הכוח. מערכות, 476, עמ' 46-54
 מפקד פיקוד ההכשרות והאימונים וגיס 446 אלוף מוני ברך הכיר בהיסט התפיסתי בחפ"קים העוצבתיים ופעל לאיזונו ולשינוי תו"ל הפו"ש. מאז שנות ה-80 של המאה ה-20 גרס התו"ל באופן מסורתי כי החפ"ק הוא קל פיקוד לפנים בלבד, להתרשמות בלתי אמצעית ולמפגש נינים אל פנים, אך לא לקיים תהליכי פו"ש שלמים - לשמם יש מפקדה
 VAN KNIPPENBERG, & SCHIPPERS, M. (2007). WORK GROUP DIVERSITY. ANNUAL REVIEW OF PSYCHOLOGY, 58(1), 515-541
<https://doi.org/10.1146/annurev.psych.58.110405.085546>
 WAGEMAN, R., GARDNER, H., & MORTENSEN, M. (2012). THE CHANGING ECOLOGY OF TEAMS: NEW DIRECTIONS FOR TEAMS RESEARCH. JOURNAL OF ORGANIZATIONAL BEHAVIOR, 33(3), 301-315; HINDS, P., & BAILEY, D. (2003). OUT OF SIGHT, OUT OF SYNC: UNDERSTANDING CONFLICT IN DISTRIBUTED TEAMS. ORGANIZATION SCIENCE, 14(6), 615-632; ALDERFER, C. P. (1977). ORGANIZATION DEVELOPMENT. ANNUAL REVIEW OF PSYCHOLOGY, 28(1), 197-223; COHEN, D. (1997). WHAT MAKES TEAMS WORK: GROUP EFFECTIVENESS RESEARCH FROM THE SHOP FLOOR TO THE EXECUTIVE SUITE. JOURNAL OF MANAGEMENT, 23(3), 239; MCGRATH, J. E., (1984). GROUPS: INTERACTION AND PERFORMANCE. ENGLEWOOD CLIFFS, N.J.: ENGLEWOOD CLIFFS, N.J.: PRENTICE-HALL
 מבקר מערכת הביטחון (2021). דוח ביקורת בנושא תרומת צו"ל "גדעון" לשיפור האפקטיביות המבצעית של מערך התמרון. מסמך פנימי
 "JADC2 AS ENVISIONED INTEGRATES THE PLANNING, TASKING, AND ASSESSMENTS OF OPERATIONS ACROSS THE DOMAINS OF SPACE, INFORMATION, CYBER, AIR, LAND, AND SEA". IN: LINGEL, S., HAGEN, J., HASTINGS, E., LEE, M., SARGENT, M., WALSH, M., ZHANG, L.A., & BLANCETT, D.A. (2020). JOINT ALL-DOMAIN COMMAND AND CONTROL FOR MODERN WARFARE: AN ANALYTIC FRAMEWORK FOR IDENTIFYING AND DEVELOPING ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS
 כלומר, החזון מכון לפו"ש אינטגרטיבי והדיוק תהליכי תכנון, הערכה ו שליטה במבצעים בכלל הממדים [אוויר, ים, יבשה, מידע, חלל וסייבר] עם כל השותפים הדורשים ללא מגבלת קישורים, נפרדות מערכות או שנות תהליכית
 קמחי (2021)
 לצורך לדוגמה, במפקדת המטות המשולבים של ארצות הברית יש שלושה צוותי תכנון JOINT STAFF J7, (2019). ORGANIZATION, STAFF INTEGRATION, AND BATTLE RHYTHM. DEPLOYABLE TRAINING DIVISION (DTD)
 JOINT STAFF J7, (2020). JTF C2 AND ORGANIZATION. DEPLOYABLE TRAINING DIVISION (DTD);
 רובוט יונק RPA נמדוד לחקות בני אדם באינטראקציה עם יישומי תוכנה מרובים בביצוע משימות
 ראו לדוגמה: "אני רוצה לומר לכם שצה"ל הוא בין הצבאות היחידים בעולם שבה-15 השנים האחרונות קטן בסדר גודל שלו, אבל משום מה, גדל במפקדות שלו. המפקדות הלכו ותפחו ואני הגעת למסקנה שבכונן לצמצם את היקף המפקדות ולחזק את המערך הלוחם". הרמטכ"ל שאול מופז (יולי 2000), עמידרו, ב' (ללא תאריך). מפקדות ניפוחים - מפקדת האגודה כמשל תוה"ד (מסמך פנימי); ראו גם: "העבודה התבצעה לאור תחושת הניפוח של מפקדות ומטות", מסמך סגן הרמטכ"ל (2003, 4 ביוני). ארגון הפקמ"ר (מסמך פנימי)

הנגד בצה"ל: בחינה רטרופקטיבית של יישום תפיסת "הנגד החדש" (עמ' 48)

בצון, ג' (2019). הנגד החדש בצה"ל: תמורות בתפיסת הפיקוד והמנהיגות של הנגדים בצה"ל. מערכות, 483, 34-37
 בצוות היו חברים קצינים ונגדים בצה"ל שדנו באתגרי הפיקוד של הנגד ומיפו את התנאים שעליו ללמוד לשם התמודדות יעילה עם אתגרים אלה
 הכשרת פו"ש לנגד צה"ל - רב דרעי (12 בפברואר). ממכללה הבין-דורית לפיקוד ולמטה
 כ-2,000 בוגרים מתוך כ-20,000 נגדים המשרתים בצה"ל
 משובי שטח שמילאו בוגרי הקורסים בשלהי שנת העבודה 2021. לעמלה מ-200 בוגרים מילאו את המשובים
 מיניו לתקן ר"ג, החל מדרגת רס"ר ובוותק של עשר שנות שירות קבע לפחות
 סדנת תפקיד מועברת על ידי מפקד הצוות בליווי צמוד של יועץ בית הספר למנהיגות
 בצון, ג' (2021). מערכת הפיקוד המופתית בצה"ל: שיתוף פעולה בין מערכים כהדדנות

רקוויאם למרגמה 60 מ"מ. בין הדרכים 135
 בשנתיים האחרונות מתבצע פרויקט של שילוב פלגות חשיפה ותקיפה מחטיבות החי"ר בגדודי השריון. הפרויקט נתקל כבר עתה בקשיים גדולים מאוד, הקשורים לבניין הכוח, לאחריות הפיקודית המלאה על לוחמי החי"ר שבגדודי השריון, על אחריות לאימון ועל הזיקה השכיחה של החיילים מבחינה רגשית
 לצה"ל אין ספר "צוות הקרב הגדודי בלחימה". זה ארבע שנים שהספר נמצא בכתיבה. לפני כשנה יצאה לאור חוברת שהיא עירוב לא יעיל של ספר כזה ושל פנקס עוד למפ"ד בלחימה. החוברת הופצה אך אין בה שימוש, בין היתר עקב חוסר המיקוד שבה
 קיימת חוברת דקה משייכת לטקד ממצעי כוחות היבשה, ומוכרת כמבון המתודה המכונה מחמת"ה, שלאחרונה אף מוטמעת בחלקה הפקמ"ב המעודכנת, אך אין תרבות הוראה בנושא התחבולה
 ההגדרה המילולית למילה "תמרון" כוללת את המילים "תכסיס לחימה" ו"תחבולה מחוכמת" בקרב על החרמון במלחמת יום הכיפורים אפשר לראות שתי צורות פעולה עיקריות: ההתקפת הרגלית המפורסמת של חטיבת גולני שיצאו מאזור מגדל שמש אל עבר פסגת ההר; והתקפת איגוף תחבולנית על ידי הגעה במסוקים, בחינה בעורף המוצבים והגעה מהשטח השולח אל האויב. זוהי תחבולת תמרון טקטית פשוטה. כפי, א' (2013). הקרב על החרמון. כנרת, זמורה-ביתן, דביר
 על הקושי לייצר בצה"ל קוהרנטיות בין תהליכי הרכישה וההטמעה של אמל"ח טכנולוגי ועל הבעיות הארגוניות בתחום. ראו: כספי-שבת, ט' וגליק, א' (2018). מהפכת המידע בעולם המבצעי הריבזועי בצה"ל בין הקטבים

"דע מה למעלה ממך" - התגשמות חזון הרחפן הביתי כאמל"ח משנה משחק במלחמות החדשות (עמ' 36)

TREVITHICK, J. (2022, JULY 25). "I NEVER HAD TO LOOK UP BEFORE": TOP U.S SPECIAL OPS GENERAL ON DRONE THREAT. THE WAR ZONE
 מינקוב, א' (אוגוסט 2015). ההפתעה המעופפת של העימות הבא. מערכות 462, עמ' 14-19
 רי, ג' (2022, 8 באוגוסט). הקמת אוויריה יבשתית עצמאית - מהפכה בלוחמת היבשה. בין הקטבים 37 (לא פורסם עדיין)
 SHEAR, M.D. & SCHMIDT, M.S. (2015, JANUARY 27). WHITE HOUSE DRONE CRASH DESCRIBED AS A U.S WORKER'S DRUNKEN LARK. NEW YORK TIMES
 להרחבה ראו:
<https://www.spiegel.de/international/germany/merkel-campaign-event-visited-by-mini-drone-a-922495.html>
 ALTMAN, H. (2017, OCTOBER 7). WITH DRONES SPOTTED AT PORT TAMPA BAY, INTERNATIONAL FEARS HIT HOME. TAMPA BAY TIMES
 BOLKCOM, C. (2006). HOMELAND SECURITY: DEFENDING U.S. AIRSPACE. "STATEMENT OF CHRISTOPHER BOLKCOM, ANALYST IN NATIONAL DEFENSE CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE", SENATE GOVERNMENTAL AFFAIRS COMMITTEE SUBCOMMITTEE ON INTERNATIONAL SECURITY, PROLIFERATION, AND FEDERAL SERVICES, HEARING ON CRUISE MISSILE PROLIFERATION, WASHINGTON DC, 2002
<https://apps.dtic.mil/sti/Pdfs/ADA450425.pdf>
 GORMLEY, D. (2006, JULY 6). GLOBALIZATION AND WMD PROLIFERATION NETWORKS: THE CASE OF UNMANNED AIR VEHICLES AS TERRORIST WEAPONS. STRATEGIC INSIGHTS 5: 6
<https://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/11187/gormleyjul06.pdf>
 MANDELBAUM, RALSTON, J., GUTTMAN, I., HULL, A., & MARTIN, C. (2005). TERRORIST USE OF IMPROVED OR COMMERCIALY AVAILABLE PRECISION-GUIDED UAVS AT STAND-OFF RANGES: AN APPROACH FOR FORMULATING MITIGATION CONSIDERATIONS
 BUNKER, R. J. (2015). TERRORIST AND INSURGENT UNMANNED AERIAL VEHICLES: USE, POTENTIALS, AND MILITARY IMPLICATIONS; ABBOTT, C., CLARKE, M., HATHORN S., & HICKIE, S. (2016). HOSTILE DRONES: THE HOSTILE USE OF DRONES BY NON-STATE ACTORS AGAINST BRITISH TARGETS. OXFORD RESEARCH GROUP
 FRIESE, L., JENZEN-JONES N. R. & SMALLWOOD, M. (2016). EMERGING UNMANNED THREATS: THE USE OF COMMERCIALY-AVAILABLE UAVS BY ARMED NON-STATE ACTORS. PERTH: ARMAMENT RESEARCH SERVICES
 RASSLER, D. (2016). REMOTELY PILOTTED INNOVATION: TERRORISM, DRONES AND SUPPORTIVE TECHNOLOGY. US MILITARY ACADEMY-COMBATING TERRORISM CENTER
 WEST POINT UNITED STATES
 Ibid, p 5
<https://www.youtube.com/watch?v=Po8BFNVbRYA&t=8s>
 ARCHAMBAULT, & VAILLEUX-LEPAGE, Y. (2020). DRONE IMAGERY IN ISLAMIC STATE PROPAGANDA: FLYING LIKE A STATE. INTERNATIONAL AFFAIRS (LONDON), 96(4), 955-973. <https://doi.org/10.1093/ia/iaa014>
 BLOOM, M., VAILLEUX-LEPAGE, Y., LOKMANOGLU, A., ABEYSINGHE, B., GOODWIN, C., & SUNDERMANN, R. (2019). DOCUMENTING THE VIRTUAL CALIPHATE DATABASE. GEORGIA STATE UNIVERSITY
<https://wavelldroom.com/2017/10/26/reach-for-the-sky-drone-use-by-sub-state-actors-in-conflict>
<https://www.abc.net.au/news/2017-10-25/footage-shows-is-drone-attack-on-syrian-government-stadium/9085750>
 TADJDEH, Y. (2014, AUGUST 28). ISLAMIC STATE MILITANTS IN SYRIA NOW HAVE DRONE CAPABILITIES. NATIONAL DEFENSE
 S War'HAMBLING, D. (2022, JUNE 23). EVERY SINGLE DRONE. FIGHTING IN RUSSIA AGAINST UKRAINE. POPULAR MECHANICS
 הערכת הכותבים מתוך מעקב מתמשך אחר המתפרסם
 דומה לשימוש ברחפן, שהופעל על ידי בני נוער, והביא להשמדת כוח רוסיה: <https://www.popularmechanics.com/military/aviation/A40275514/ukraine-teenagers-remote-controlled-drone-helped-destroy-20-russian-tanks>
 למשל בשימוש המחתר האוקראיני:
<https://www.rfi.fr/en/international-news/20220830-ukraine-shadow-army-tracking-the-russian-troops?dicbo=v2->
 ברלוזני, א' (אוגוסט 2021), חשיפה: תקיפה בצבא רוסיה, מערכות 491, עמ' 39-34
 GRAYSON, K. (2016). CULTURAL POLITICS OF TARGETED KILLING: ON DRONES, COUNTER-INSURGENCY, AND VIOLENCE. ROUTLEDGE
 EDNEY-BROWNE. (2019). VISION, VISUALITY, AND AGENCY IN THE US DRONE PROGRAM. IN TECHNOLOGY AND AGENCY IN INTERNATIONAL RELATIONS (1st ed., pp. 88-112

רוח צה"ל המכון הישראלי לדמוקרטיה; שגיא, א' (2020). עיון בהצעה להכנסת הערך ממלכתיות למסמך "רוח צה"ל" בתוך שפרן גיטלמן, ע' (עורכת). רוח ממלכתית: עיונים במסמך רוח צה"ל. המכון הישראלי לדמוקרטיה, צה"ל והחברה הישראלית

כבלים, זרקורים, צוללות ואמנות: לקחים מבניין הכוח הימי בין מלחמת העולם (עמ' 60)

1 הדבר היה נכון כמובן גם בתחומים אחרים. הסכמי לוקארנו של 1925, הסכם קלוג-בריאן 1928 וחזון "חבר הלאומים" של נשיא ארצות הברית וילסון הם עדות למידת ההשפעה על אמונה זו על המערב הדמוקרטי.

2 לדעות שונות בנושא מרוץ החימוש ותורמתו, אם בכלל, לפרוץ מלחמת העולם הראשונה, ראו למשל:

3 STEVENSON D. (1996). ARMAMENTS AND THE COMING OF WAR: EUROPE 1904-1914. CLARENDON PRESS; OXFORD UNIVERSITY PRESS (2021). ק'ק, ק' (2021). שורשי המלחמה והדרכים לשמירה על השלום (א' שטיין, תרגום). סלע מאיר (המקור פורסם בשנת 1995), עמ' 88-228. על האמנות והיסיטיות להגבלת נשק ראו למשל:

4 KENNEDY, G. C. (1994). BRITAIN'S POLICY-MAKING ELITE, THE NAVAL DISARMAMENT PUZZLE, AND PUBLIC OPINION, 1927-1932. ALBION: A QUARTERLY JOURNAL CONCERNED WITH BRITISH STUDIES, 26(4), 623-644

5 SZUDAREK, K. M. (2014). THE BRITISH GOVERNMENT AND THE NAVAL DISARMAMENT CONFERENCE IN GENEVA (1927). STUDIA MARITIMA, 27(1), 87-151

6 DIMBLEBY, J. (2021). OPERATION BARBAROSSA: THE HISTORY OF A CATASTROPHIC OXFORD UNIVERSITY PRESS, PP. 10-12

7 על מאמציו הכושלים של חבר הלאומים לפירוק נשק ראו למשל:

8 WEBSTER, A. (2005). THE TRANSNATIONAL DREAM: POLITICIANS, DIPLOMATS AND SOLDIERS IN THE LEAGUE OF NATIONS' PURSUIT OF INTERNATIONAL DISARMAMENT, 1920-1938. CONTEMPORARY EUROPEAN HISTORY, 14(4), 493-518

9 בעקבות כך, לא רק שיפן החזיקה בטורפדו הטוב בעולם, היא גם צידה בו בשלב מוקדם יחסית סוגי ספינות רבים, לעומת האמריקנים שגנמנו מלהתקן משגרי טורפדו על סירות קרב בשל אותם הסכמים

10 האמנה כללה אפשרות של בניית ספינות גדולות יותר ולי יסרבו יפן ואיטליה להצטרף לאמנה עד 1937. בריטניה לא גילתה חומה רבה יותר בהסכם היא האנגלי-גרמני של 1935, שסביבו הגבילה את גרמניה ביחס לבריטניה, אך כיוון שזו הראשונה החלה מאפס, למעשה אפשר לה לא להתעצם בצורה ניכרת, ללא הפרעה, ובניגוד לתנאי חוזה ורסאי. קגן (2021), עמ' 340

11 DIMBLEBY (2021), P. 12

12 למעשה, בפרוץ מלחמת העולם היו ארבע נשאות מטוסים מודרניות בתהליכי בנייה מתקדמים, ושלוש מתוכן כבר הושקו. עוד נשאות מטוסים אחת מסדרת "אימפלקאבל" הייתה בתהליכי בנייה ראשוניים, אולם המלחמה דווקא עיכבה אותה והיא נכנסה לשירות רק ב־1944

13 אורטל, ע' ואלבו, מ' (אוקטובר 2020). תצלום ההיסטוריה, אני חוצה לרדת: חדשנות צבאית והעדרה, נוכח השפלה הכלכלי הגדול. בין הקטבים, 28

14 הצי הבריטי החל להתעצם מחדש ב־1934, וב־1938 כבר השקיעה בריטניה בצי כפליים מאשר בכל שנה שנבנה בודדת מאז 1922, אם כי עדיין לא סגרה פיגור של שנים בתוכנית ההתעצמות. MODELSKI G. & THOMPSON W. R. (1988). SEAPOWER IN GLOBAL POLITICS 1494-1993. UNIVERSITY OF WASHINGTON PRESS, PP. 340-341

15 עמ' 307, 362, בארצות הברית, כבר ב־1938, "חוק וינסון השני" אישר את הגדלת הצי ב־20% בתגובה להתחמשות הגרמנית, ובניית עד 40 אלף טונות של נשאות מטוסים - בפועל, שתי ספינות נוספות בלבד

16 עם פרוץ מלחמת העולם השנייה היו לצי ארצות הברית חמש נשאות מטוסים ואחת בבנייה. ביוני 1940 היו שש נשאות מטוסים, מרן ארבע מודרניות ושתיים ישנות (נעוד שתיים בבנייה), 15 ספינות מערכה, 37 סירות 185' משחתות. חוק וינסון וולש אישר בניית 18 נשאות מטוסים חדשות לצד 7 ספינות מערכה, 33 סירות, 115 משחתות ו-43 צוללות על כך ראו: הניקין, י' (2021). הדרך המשובשת אל העתיד: חדשנות צבאית בין מלחמות העולם, תועלתה, נזקיה ולקחייה. בין הקטבים, גרסת שרת

17 ראו למשל:

18 HONE, T. C., & MANDELES, M. D. (1987). INTERWAR INNOVATION IN THREE NAVIES: U.S. NAVY, ROYAL NAVY, IMPERIAL JAPANESE NAVY. NAVAL WAR COLLEGE REVIEW, 40(2), 64-68

19 ראו למשל: לדלוול, מ' (2021). כנופיות המציצים: הכוונות הטובות בדרך ללילה הקטלני ביותר במלחמת העולם השנייה (ג' הרלינג, תרגום). דביר (המקור פורסם בשנת 2021), עמ' 35-70

20 KARL R. SCHRADER, K. R. (2014). APPLYING LESSONS LEARNED FROM 70-35 INTERWAR AIRPOWER (1919-1939) TO JOINT WARFIGHTING WITH CYBERPOWER. M.A. THESIS, NATIONAL DEFENSE UNIVERSITY, JOINT FORCES STAFF COLLEGE, PP. 4-18

21 ראו למשל: קגן (2021), עמ' 346-371

22 אפילו לאחר פרישתו המשיך טרנצ'ארד להיאבק נגד רכישת מטוסי יירוט בדי חיל האוויר המלכותי, שכן לדעתו הפריעו ללאמץ ההפצצה האסטרטגי

23 ראו למשל: קגן, שורשי המלחמה, עמ' 323-337

24 המתקפה על טרנטו הייתה דוגמה לחדשנות - באמצעות פיתוח טכני פשוט שגרם לטרופדו לנפוע במים בזווית שטוחה במקום לצלול, הצליחו הבריטים להפעיל טורפדו בעומק של 12 מטר בלבד, שנחשב ליידי רח הממוצע כרדוד מדי

25 FRIEDMAN, N. & STRUTON, I. (1980). JAPAN. IN ROBERT GARDINER & ROGER CHESNEAU, (Eds.) CONWAY'S ALL THE WORLD'S FIGHTING SHIPS 1922-1946. CONWAY'S, PP. 167-198

26 אחד השכילים החשובים בכלבי העצירה היה פיתוח כבלי עצירה הידראוליים. דגמים מוקדמים היו מחוברים לשקי חול כמשקולות, ונחשבו הרבה פחות יעילים. HONE, T. C., & MANDELES, M. D. (1987). INTERWAR INNOVATION IN THREE NAVIES: U.S. NAVY, ROYAL NAVY, IMPERIAL JAPANESE NAVY. NAVALWAR COLLEGE REVIEW, 40(2), PP. 66

27 FONTENAY P. E. (2006). AIRCRAFT CARRIERS: AN ILLUSTRATED HISTORY OF THEIR IMPACT. ABC-CLIO, PP. 27, 33-34, 38-39, 58-62; STATEMENT OF REAR ADMIRAL WILLIAM A. MOFFETT, CHIEF, BUREAU OF AERONAUTICS, NAVY DEPARTMENT, IN HEARINGS BEFORE COMMITTEE ON NAVAL AFFAIRS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES ON SUNDRY LEGISLATION AFFECTING THE NAVAL ESTABLISHMENT 1932-1933, WASHINGTON DC: GOVERNMENT PRINTING OFFICE, 1933, PP. 3085-3090; SKIERA, J. A. (1965). THE LANGLEY AS A TEST BED. IN JOSEPH A. SKIERA (Ed.) AIRCRAFT CARRIERS IN PEACE AND WAR. FRANKLIN WATTS, PP. 22-23, 33-34

28 רק ב־1931 חזרו הבריטים לפתח כבלי עצירה, אך כבר היו פיגור. שתיים מנשאות המטוסים שלהם צוידו בכבלי עצירה רק לקראת סוף שנות ה־30'

29 לא פחות מההשקעה התורתית תרמה ההשקעה האמריקנית (ממשלתית ופרטית) בתעשייה אדחית. למשל, מבין 45 נשאות מטוסים מלוח ששירותו בצי הבריטי, רק שש נבנו בבריטניה

10 ליצירת מענה לאתגרים. מערכות, 492, 66-69

11 בהנחיית תה"ד וחסידת הסגל נקבע שמי שקודם לקבע מובהק או מונה למסלול הבכיר לפני הקמת בית הספר לא יידרש להשתתף בהשלמת ההכשרה הפיקודית, זאת בשל מספרם הגדול של הנגדים

12 הכשרת הנגדים בצר"ל בנושא מנהיגות על-פי הנחיית הרמטכ"ל (2020, 20 באפריל). אמ"ץ תה"ד. ענף ההדרכה והתרגילים. מסמך פנימי

13 קורסים שמתנהלים באחידות החיל המקצועי ונועדו לפיתוח מקצועי של הנגד בתחומי לרוב נגדים בקבע מובהק זוכים לדרגת ייצוג רס"ן

14 המסמך נכתב על ידי חברי צוות ההקמה של בית הספר, עודכן על ידי סגל בית הספר ופורסם על ידי תה"ד במאי 2019. הגד בצר"ל (2019). זרקור. אמ"ץ תה"ד. מסמך פנימי

15 מינוי למסלול הבכיר אפשרי מדרגת רס"ן ועד דרגת רב"ג

16 דרישה זו עולה על ידי הנגדים עצמם כאשר הם נחשפים למסמך "זרקור הנגד" במסגרת סדנת מעבר לקבע מובהק או לקבע בכיר

17 התוכנית הופעלה לראשונה בשנת הבעודה 2020, ומשכה של ההשתלמות חמישה ימים רצופים

18 השכלה ושימה המזכה בתוספת שכר, מתועדת טכנאי ועד לדוקטורט עולם הקבע (מאי 2021). רח"ט הסגל. מסמך פנימי

היחסים הביטחוניים בין הודו לישראל - פוטנציאל לא ממומש (עמ' 52)

1 יש להבחין בין דמוקרטיה לדמוקרטיה ליברלית שרגילים להתייחס אליה במונחים המערביים. בשנים האחרונות מוריד הארגון האמריקני פרידום האוס את הודו בדירוג הדמוקרטיה לנכח פגיעה בתקשורת וזכויות מיעוטים, אולם השיטה הדמוקרטית בהודו לא נפגעה

2 מונח שקבע וינאיאק דמדור סוואראק ומתאר את ראשוניות הערכים ההודיים. בבסיס האמונה, הלאומנים רואים עצמם כמייסדי האומה, ואיחוד החברה ההינדית היא מבחינתם המטרה הנעלה

3 RASHTRIYA SWAYAMSEVAK SANGH - המטרה העיקרית של הארגון היא להפוך את הודו למדינת לאום הינדית בלעדית

4 TARAPORE, A. (2020). THE ARMY IN INDIAN MILITARY STRATEGY: RETHINK DOCTRINE OR RISK IRRELEVANCE (ISSUE AUGUST). CAR NE GIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE

5 PUTHAN PURAYIL, M. (2020). SHIFTING TRAJECTORY IN INDIA-ISRAEL RELATIONS UNDER MODI. ISRAEL AFFAIRS, 26(3), 471-483

6 WOJCZEWSKI, T. (2020). POPULISM, HINDU NATIONALISM, AND FOREIGN POLICY IN INDIA: THE POLITICS OF REPRESENTING "THE PEOPLE". INTERNATIONAL STUDIES REVIEW, 22(3), 396-422

7 דגן עמוס, ל' (2022). מזרח (תיכון) חדש: השתלשלות מעורבותה של הודו במזרח התיכון. מערכות, 493

8 שם

9 שם

10 מדינה נוספת שניסתה לעבוד כך היא טורקיה. בסוף שנות ה־90 של המאה ה־20 ביקשה טורקיה לקדם פיתוח תעשייה מקומית כדי לבסס את עצמאותה. בישראל היה רצון להעביר טכנולוגיות ולפתח מיזמים עם חברות טורקיות, אך בשל היחסים בין המדינות שידעו לא מעט מודרות בתחילת שנות ה־2000 היה קושי להמשיך שיתופי פעולה ביטחוניים בין המדינות. זאת על רקע הכוונות של ישראל לייצר בטורקיה והיכולת של המערכת הביטחונית להתגבר למצבים שאכאלה דומים למקרה הודו עם הודו

11 TREMBLAY, C. R. & KAPUR, A. (2018). A NEW INTERPRETATIVE FRAMEWORK OF FOREIGN POLICY: A PARADIGM SHIFT. IN MODI'S FOREIGN POLICY (PP. 21-60)

12 כוחות ביטחון סמי-צבאיים, לוגמה 9F ועוד כ-9 ארגונים שונים המשרים על גבולות הודו

13 JUNE, 2022). JUNE, 2022). DEFENCE TIES TO DEEPEN. THE INDIAN EXPRESS, 1-11

14 רוחקס דומבה, ע' (2022, 25 באוקטובר). מגעים בין ישראל להודו לייצור טק"ק "לורה" בהודו. ISRAELDEFENSE

15 SINGH, M. (2022). INDIA-ISRAEL DEFENCE RELATIONS: FROM LONGSTANDING TO ROBUST INDIA-ISRAEL DEFENCE RELATIONS: FROM LONGSTANDING TO ROBUST. CLAWS JOURNAL, 15(1)

הרוח הממלכתית: סוגיית הוספת ערך הממלכתיות כאחד מערכי היסוד ברוח צה"ל (עמ' 56)

1 פרידמן, י' (2019, 3 במרס). תוספת לקוד האתי של צה"ל: סעיף "ממלכתיות". מקור ראשון

2 שם

3 ערך היסוד ממלכתיות יתווסף לרוח צה"ל (12 ביולי). אתר צה"ל

4 שם

5 "לאכורה אפשר לומר שתוכנו של המקור הרביעי כבר מוטמע במקור השני, המפנה לעקרונותיה הדמוקרטיים, לחוקיה ולמוסדותיה של מדינת ישראל ערך בבוד האדם מעוגן בחוק יסודי: כבוד האדם, שהתקבל בישראל בשנת 1994, קודם לניסוחו של הקוד. ועקרונותיה הדמוקרטיים של המדינה עולים בקנה אחד עם מוסר אוניברסליים. אפשר שהוספת המקור הרביעי נועדה לנמסר לא מול פרשנות אפשרית של המקור 'מסורת העם היהודי לדורותיו' כמסורת המעגבת ערכי מוסר פריטוקליטיים בעלי משמעות דתית או הלכתית. נראה אפוא כי שלישת המקורות הראשונים, שנכללו בנוסח המקור, הציגו תפיסה מאוזנת של שני קטביה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, לצד מורשת לחימה פריטוקולרית לצבא, והוספת המקור הרביעי שינתה מעט את האיזון הזה וביקשה להדגיש שצה"ל - בדומה לצבאות אומות העולם - כפוף במידה זו או אחרת לאמות המוסר האזרחיות המשתקפות בדני הלחימה הבינלאומיים".

6 פרוג'ו, ב' ושפרן גיטלמן, ע' (2020). על נוסחי השושים של מסמך רוח צה"ל: מבט השוואתי. בתוך שפרן גיטלמן, ע' (עורכת). רוח ממלכתית: עיונים במסמך רוח צה"ל. המכון הישראלי לדמוקרטיה, צה"ל והחברה הישראלית, עמ' 26

7 שפרן גיטלמן (עורכת) (2020)

8 שם, עמ' 78

9 [HTTPS://WWW.SHABAK.GOV.IL/ABOUT/PAGES/VALUES.ASPX](https://www.shabak.gov.il/about/pages/values.aspx)

10 [HTTPS://WWW.GOV.IL/HE/DEPARTMENTS/ABOUT/ISRAEL_POLICE_ABOUT](https://www.gov.il/he/departments/about/israel_police_about)

11 שם, עמ' 41

12 חרפי' ניר קידר טוען שהמקור הוא בכלל רוס', ומשם שאב בוגורין את המילה. עם זאת אין טענה סותרת את הקביעה ששני המובנים שהשתרשו בתודעה מיוחסים האחד לבוגורין והשני לשיבת מרז'ה רב"ר. קידר, נ' (2009). ממלכתיות: התפיסה האזרחית של בוגורין. האצת יד לשיבת מרז'ה רב"ר. מבן בוגורין חלקר ישראל והציונות

13 סטטמן, ד' (2019). ממלכתיות, "הדתה" ודתיים בצה"ל. המכון הישראלי לדמוקרטיה, עמ' 93

14 להרחבה ראו: סטטמן, ד' (2019, 14 בפברואר). אין להוסיף את הערך 'ממלכתיות' למסמך

DIMBLEBY (2021), PP. 12-13; BUZZARD, A. IN HOWARD (1962). THE USE AND ABUSE, P. 10

43 המוריקנים החזיקו עד 1942 באמונה כי שיטות השיירות כושלות, ולכן שלחו ספינות בודדות ללא אבטחה, עד ששיעור האבדות העצום הבול חזרה לשיטות. אוביר, ר' (1999). למה ניצחו בעלות הברית. דביר, עמ' 61

40 ROSKILL, S.W. (1954). WAR AT SEA 1939-45. VOLUME I: THE DEFENSIVE, HMSO, P. 34

41 DOHERTY, R. (2015). CHURCHILL'S GREATEST FEAR: THE BATTLE OF THE ATLANTIC 3 SEPTEMBER 1939 TO 7 MAY 1945. PEN AND SWORD, CH. 2, KINDLE EDITION

42 טווח האסדי"ק היה מצומצם, כך שצוללת יכולה הייתה לירות ופרוזה עוד בטרם התגלתה; הוא לא יכול היה לפעול מספיקה ששעה במהירות גבוהה; הוא לא היה מסוגל לאתר צוללת על פני המים, שיטת הפעלה החביבה על הגרמנים, ולא לדווח באיזה עומק נמצאת צוללת. הדלי טמפרטורה ומליחות בין שכבות המים השונות השפיעו עליו בצורה דרמטית; קשה היה להפעילו במזג אוויר רע; וכשהספינה החמושה בו הייתה מגיעה לטווח 200 מטר מהצוללת, למטרת השלכת פצצות עומק - הייתה מאבדת במגע עם הצוללת. בעקבות כישלונם הראשוני של האסדי"ק נטה צ'רצ'יל להגזמה באיום הצוללות וכנראה גם להסתמכות רבה מדי על הפצצות אסטרטגיות.

43 ROSKILL, R. (1977). CHURCHILL AND THE ADMIRALS. PEN AND SWORD, RE-PRINT 2004, CH. 9, KINDLE EDITION

44 טווח המינימום של המכ"ם המוטס היה כקילומטר; המוטס איבד את אות המכ"ם בטרם יוכל לאתר בליה את הצוללת. ב-1942 נפתרה בעיה זו על ידי "אור ליי" (LEIGH LIGHT) - צוקרוים רבי עוצמה שהותקנו על המטוסים ואפשרו להם לאתר את הצוללות

45 העיון נושאות המטוסים המלוות עלה מעט לפני מלחמת העולם השנייה אך נדחה בידי הצי האמריקני בטענה שהתפיסה מיושנת לנוכח השתנתות אופי המטוסים. רק ב-1943 החלו נושאות המטוסים המלוות ליצור שינוי של ממש במערכה, למזל של בעלות הברית, שיכלו להגביר את קצב צבירת הכוחות בבריטניה לקראת המתקפה בנורמנדי

46 על התפתחות הלחימה נגד צוללות מבערבה על האטלנטי במלחמת העולם השנייה ראו: אורטל, ש' (2020). מרוקנים את הים: תשלובת סנסורים חכמה (תס"ח) מול אויב נעלם - המערכה באוקיינוס האטלנטי. בין הקטבים 21-20, עמ' 48-87

מבנו, אין פירוש הדבר שיש לעודד התעלמות מחוות דעת מקצועיות כמטרה לעצמה

20 - כל השאר נבנו בארצות הברית. כיוון התעשייה הבריטית, אזרחית וצבאית, בשנות ה-30 וה-40 גבה את מחירו ראו למשל:

20 FITZSIMMONS, J. R. (2020). AIRCRAFT CARRIERS VERSUS BATTLESHIPS IN WORLD WAR II MYTH: DEMYTHOLOGIZING CARRIER AIR DOMINANCE AT SEA. JOURNAL OF MILITARY HISTORY 84 (2), PP. 843-865; HONE, T. C. (2013). REPLACING BATTLESHIPS WITH AIRCRAFT CARRIERS IN THE PACIFIC IN WORLD WAR II. NAVAL WAR COLLEGE REVIEW, 66(1), 56-76

פיסטימונס - קצין יצי לשעבר ומרצה באקדמיית הצי האמריקני - טוען כי בניגוד לאמונה המקובלת, ספינות הקרב היו הכוח האמריקני החשוב יותר גם לאחר פיר הארכוב. פיסטימונס מגוים במצומצם השפעתן של נושאות המטוסים, אך מצליח להדגים כי האמונה במוטוס חדר צדדי של מטוסים מול ספינות הייתה מוגזמת, וכי העלות הקיצונית של ספינת מלחמה שימשה סיבה חשובה לא פחות להוצאתן משירות מאשר פגיעותן לאויב. גם בזירת האופרה התנהלו קרבות ספינות בספינות, כגון קרב ים ברנץ ב-1942, או הטבעת סירת המערכה הגרמנית שנהרסות בקרב הכף הצפוני ב-1943

21 זו נראה גם הסיבה שבגללה תמכו הבריטים בשלב מסוים אפילו באיסור בחוק הבין-לאומי על בניית צוללות - היה להם מעט מאוד להרוויח מצוללות נגד הגרמנים, והרבה יותר מה להפסיד מצוללות בידי הגרמנים

22 במלחמת העולם הראשונה איבדו הגרמנים כשני שלישים מכוח הצוללות שלהם. עובדה זו מסבירה אולי למה פיקוד הצי הגרמני לא שש לשלם את כל היב - שוב - על צוללות. בסופו של דבר גם במלחמת העולם השנייה איבדו הגרמנים כשני שלישים מכוח הצוללות שלהם

23 בתחילת מלחמת העולם השנייה קיווה מפקד הצי הגרמני, גרוס-אדמירל אריך רד, כי אנשי הצוללות יידעו "למות באומץ לב", שכן אין להם סיכוי לנצח. אוביר, למה ניצחו בעלות הברית, עמ' 43

24 DIMBLEBY (2021), PP. 20-24

25 HOWARD, M. (1962). THE USE AND ABUSE OF MILITARY HISTORY. RUSI JOURNAL, 107-112, P. 10

26 על התפתחות הלחימה נגד צוללות במלחמת העולם הראשונה ראו: BREEMER, J. S. (2010). DEFEATING THE U-BOAT: INVENTING ANTISUBMARINE WARFARE (NEWPORT PAPERS 36), NEWPORT: NAVAL WAR COLLEGE

27 רעיון השוקרלי נולד לכל המאוחר ב-1916, אך הצוללות הגרמניות החלו להשתמש בשוקרלים בצורה מבצעית רק ב-1944 - אחרי שהקרב על האטלנטי מעשה הסתיים בתבוסה גרמנית

28 באופן מפתיע, ה-U-48 - הצוללת הגרמנית המצליחה ביותר במלחמת העולם השנייה - פעלה רק בקרבת האיים אלה גם לבלדה, וגם הטביעה ספינות סוחר באש תותחנים, שיתן טקטיקות משונות כביכול. ראו:

29 HERZOG, B. (1981). DER TORPEDOVERBRAUCH VON U-48, DEM ERFOLGSRICHIGSTEN UNTERSEEBOOT DES ZWEITEN WELTKRIEGES, IN DER ZEIT VON SEPTEMBER 1939 BIS JUNI 1941: EINE DOKUMENTATION ZUM 75JÄHRIGEN JUBILÄUM DER DEUTSCHEN U-BOOTWAFFE 1981. DEUTSCHES SCHIFFFAHRTSARCHIV, 4, 127-141

30 MALLAMAN SHOWELL, J. P. (2002). U-BOAT WARFARE: THE EVOLUTION OF THE WOLF PACK. IAN ALLAN, PP. 8-12

31 BAUER, H. (1936). THE SUBMARINE: ITS IMPORTANCE AS PART OF A FLEET, ITS POSITION IN INTERNATIONAL LAW, ITS EMPLOYMENT IN WAR, ITS FUTURE, TRANS. HYMAN GEORGE RICKOVER, NEWPORT: NAVAL WAR COLLEGE

הצי הגרמני האמריקני

32 הגרמנים הטביעו 3,500 ספינות סוחר בערך וכ-175 ספינות צבאיות במחיר של 783 צוללות מתוך כ-1,200, ואילו האמריקנים, הבריטים וההולנדים עם 300 וקצת צוללות יחד הטביעו כנראה 1,152 ספינות סוחר ו-217 ספינות צבאיות (במחיר של 55 צוללות בלבד לנוכח יחד. האמריקנים איבדו עשרים ושניים אחוזים מלוחמי הצוללות - שיעור גבוה, אולם נמוך בהרבה מ-75% האחוזים שאיבדו הגרמנים. צוללות אמריקניות היו אחראיות לכמעט כולל הטבעות של ספינות יפניות (פרחות 1,113), מאשר מטוסים אמריקנים מכל הסוגים והזרועות. (687). הבריטים הטביעו המוני סירות וספינות קטנות יפניות, ניתקו מאספקה את הזבא היפני בבורמה, הטביעו סירות אחת, שלוש צוללות, שש משחתות או פריגטות לפחות וכמה ספינות סוחר וביצעו כמה פעולות מיוחדות. וכל זה במחיר של שלוש צוללות בלבד.

32 STURMAN, M. (2015). US FLEET SUBMARINES IN THE ATLANTIC DURING THE SECOND ;WORLD WAR: A CASE STUDY OF RELATIVE FAILURE. WAR IN HISTORY, 22(4), 529-552

33 SPECTOR, R. H. (2012). AT WAR AT SEA: SAILORS AND NAVAL COMBAT IN THE TWENTIETH CENTURY. PENGUIN, PP. 286-287; BLAIR, C. (2001). SILENT VICTORY, PP. 878-880; GRUNER, W. P. (2012). US PACIFIC SUBMARINES IN WWII. SAN FRANCISCO MARITIME NATIONAL PARK ASSOCIATION, RE-PRINT, P. 6

34 HALSEY, & BRYAN, J. (1947). ADMIRAL HALSEY'S STORY. WHITTLESEY HOUSE, P. 63

35 MOELLER, K. M. (2010). THE ITALIAN SUBMARINE IN THE BATTLE OF THE ATLANTIC: LEFT IN THE DARK. MA THESIS, FT. LEVENWORTH: US ARMY COMMAND AND STAFF COLLEGE, P. 61 TABLE 4; O'CONNELL, J. (2011). SUBMARINE OPERATIONAL EFFECTIVENESS IN THE 20TH CENTURY: PART TWO (1939-1945). IUNIVERSE, PP. 132-155; GOOCH, J. (2020). MUSSOLINI'S WAR: FASCIST ITALY FROM TRIUMPH TO COLLAPSE, 1935-1943. ALLEN LANE; EDWARDS B. (2005). DEATH IN THE DOLDRUMS: U-CRUISER ACTIONS OFF WEST AFRICA. NAVAL INSTITUTE PRESS, PP. 165-166

36 POLMAR, N. & NOOT, J. (1991). SUBMARINES OF THE RUSSIAN AND SOVIET NAVIES, 1718-1990. ANNAPOLIS: NAVAL INSTITUTE PRESS, PP. 74-135; BUDZBON, P. (1980). SOVIET UNION. IN GARDINER AND CHESNEAU, CONWAY'S, P. 332-338

37 HASHIMOTO, M. (1954). SUNK: THE STORY OF THE JAPANESE SUBMARINE FLEET, 1941-1945. RE-PRINT 2015, VERDUN PRESS, KINDLE EDITION; BOYD, C. & YOSHIDA, A. (1995). THE JAPANESE SUBMARINE FORCE AND WORLD WAR II, ANNAPOLIS. NAVAL INSTITUTE PRESS

38 צ'רצ'יל, ו' (1957). מלחמת העולם השנייה, כך שני: שעתם הגאה. עם הספר. (א' אמיר, תרגום). עמ' 478. במהלך המלחמה אמרתינו היו פחות חדשמשמעות. בכל גרע נתון רוב מוחץ של הספינות מארצות הברית הגיעו לבריטניה ושבו בלא להיפגע מצוללות, אף שהשפעה של הצוללות - חמירת ופסיכולוגית - הייתה כבדה. ההיסטוריון קליי בליי, איש צוללות אמריקני במלחמת העולם השנייה, טוען אף הוא כי האמונה ביעילות של הצוללות הגרמניות מוגזמת מאוד.

39 BLAIR, C. (1996). HITLER'S U-BOAT WAR, VOL.1: THE HUNTERS, 1939-1942. RANDOM HOUSE; VOL. 2: THE HUNTED, 1942-1945. RANDOM HOUSE, 1998

רשימה מלאה של כ-5,000 הספינות שהוטבעו ושל הצוללות שהוטבעו אפשר למצוא באתרים:

39 https://uboat.net/www/ships_hit/losses_year.html

https://uboat.net/www/ships_hit

ראו גם:

39 <https://www.smithsonianmag.com/history/map-shows-full-extent-of-devastation-wrought-uboats-world-war-i-180955191>

ההיסטוריה מתחרזת - התשה מול מבי"ם מקבילות ולקחים (עמ' 68)

1 אה כי לא בטוח שמארק טוויין אכן אמר אותה

2 [/https://quoteinvestigator.com/2014/01/12/history-rhymes](https://quoteinvestigator.com/2014/01/12/history-rhymes)

3 DANNY, C. (2020, DECEMBER 26). HEZBOLLAH'S DEADLY PRECISION. THE TIMES OF ISRAEL

4 ברופנבל, ש' (2019). על ההתשה ועל המלחמה להפסקתה, ביקורת ספרות, בין הקטבים, 137-133, 19

5 גלבר, ו' (2017). התשה: המלחמה שנשכחה, דביר

6 ספקטור, ו' (2008). שניות הפנטום. מערכות, 39-34, 422

7 יש הטיעונים כי כישלון זה נכחת המיניות להסכמת ישראל להפסקת האש וסיום המלחמה. ראו: REMEZ, G. (2020, JULY 20). 50 YEARS AGO: ISRAEL WON AN AIR BATTLE, AND LOST: THE WAR OF ATTRITION. THE TIMES OF ISRAEL

8 האסטרטגיה במלחמת ההתשה בחזית המצרית. מוזן

9 THE ISRAELI - EGYPTIAN CEASE-FIRE AGREEMENT (1970 AUGUST 7). ECF. https://ecf.org.il/media_items/271

10 הראל, ע' (2019 בינואר 24). ישראל במסר ללבנון: לא נהסס לפעול נגד הצטיידות חיזבאללה בטווח מדיקום. הארץ

11 מרידו, ד' ואלדיר, ר' (2018). תפיסת הביטחון של ישראל: דו"ח הוועדה לגיבוש תפיסת הביטחון (ועדת מירדור) ובחינתו בחלוק עשור. המכון למחקרי ביטחון לאומי. https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2019/02/Memo187_11.pdf

12 יש המינים גם את הפעילות כנגד המדענים הגרמנים במצרים למניעת השגת נשק טק"מ במצרים בתחילת שנות השישים תחת כוונתו זו וראו: שאול, ש' (2017, 22-20 ביוני). המניעה והיסכול במרכיבי יסוד בתפיסת הביטחון של ישראל. בית הספר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה

13 "מ-2002 עד 2012 היו פעולות ספרות של סיכול מקדים, הרחק מהגבול, בידי חיל האוויר. אפשר לספור אותן על פחות מאצבעות כ י ד אחת. ואני לא צריך לספר לך שהיו פעולות של המוסד. מאז 2012 היו עשרות רבות מאוד של פעולות. המספר מתקרב לשלוש ספרות בזירה הצפונית ובזירות אחרות" מפקד חיל האוויר אמיר אשל בתוך: הראל, ע' (2017, 24 באוגוסט). מפקד חיל האוויר הפורש, אמיר אשל, מסכם תקופה. הארץ סוף שבוע

14 גם שם המלחמה נלקח מתוך נאומו של נאצר ביום המפכה. וראו:

15 SHUKER, P. (2019, MAY 8). THE FORGOTTEN ACHIEVEMENTS OF THE WAR OF ATTRITION. ISRAEL HAYOM

16 שבתאי, ש' (2012). תפיסת המערכה שבין המלחמות, מערכות, 27-24, 445

17 הראל (2017)

18 הראל, ע' (2018, 27 במאי). בישראל מעריכים: רוסיה שוקלת הרחקה משמעותית של הכוחות האיראניים מהגבול בגולן. הארץ

19 הראל, ע' (2018, 21 באוקטובר). פרשנות | מאז הפלת המטוס בלתיקה, רוסיה החריפה את יחסה לישראל בשמי סוריה. הארץ

20 LARON, G (2019, 7 AUGUST). WHEN THE U.S. USED ISRAEL TO TEST OUT A WEAPON - AND DRAGGED IT INTO WAR. HAARETZ

21 הראל, ע' (2018, 20 ביוני). התקיפה החריגה בסוריה מסמנת נחישות בינלאומית גוברת לבלית איראן. הארץ

22 אוסמן, ל' (2021, 25 ביוני). ברסיה טענו: "מערכות ההגנה שלנו שיימו לסכל תקיפות ישראליות בסוריה", YNET

23 שטרן, כ' ואלמון, א' (2018, 22 במאי). התקיפה המבצעית הראשונה של F-35. אתר חיל האוויר

24 הראל, ע' (2017, 22 ביוני). ראש אמ"ן מאשר: חיזבאללה מקים בלבנון תעשייה צבאית מבוססת יעד איראני. הארץ

25 ספקטור (2008, נבילת הפנטום)

26 ספקטור, ו' (2008). רם וברו. משכל

27 פיקל, מ' (2019). בני הכח למבצע "ערצב 19", בין הקטבים, 21-20, 118-89; GRANT, R. (2002, JUNE 1). THE BEKAA VALLEY WAR. AIR FORCE

28 הראל (2017)

29 בלומנטל, א' (2019, 28 באוגוסט). נחשף פרויקט דיוק הטילים של איראן וחזבאללה. YNET

30 אל"ם א' ורס"ן א' (2019), האמת הסובייקטיבית באתר למודיעין ב"מערכה שבין המלחמות", בתוך המערכה על התודעה: היבטים אסטרטגיים ומודיעיניים, עורכים: קופרוסר, ו' ויסני טוב, ד' מזכר 191, המכון למחקרי ביטחון לאומי, מאי 2008, עמ' 89-94

פלקוב, ד' (2020, 14 במאי). החשוב ביותר סמוי מן העין כבר 50 שנה. אתר חיל האוויר

30 ידליו, ע' ואוריון, א' (2019). המערכה שבין המלחמות: מהר יותר, בובה יותר, חזק יותר? מבט על, 1209, המכון למחקרי ביטחון לאומי